

Nr 54.

Av herr **Spångberg m. fl.**, *angående lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.*

En av vår tids mest brännande frågor är arbetslöshetsproblemet. Arbetslösheten och den därmed följande nöden är en av de frukter, som ofta mitt i överflödet framskapas av motsättningarna i vårt nuvarande samhällssystem. Den närmaste orsaken till arbetslösheten i det nuvarande kapitalistiska samhället är dess produktionssystem och äganderättsförhållande, vilket delar samhället i två mot varandra stående klasser, varav den ena, kapitalisterna, äga produktionsmedlen, naturrikedomarna, råvarorna och maskinerna under det att den andra, arbetarna, äro berövade sin rätt över dessa produktionsmedel och endast äga sin arbetskraft, vilken betraktas såsom en handelsvara. Detta tillstånd har givit möjlighet åt kapitalismen att åt sig hemföra stora vinster av den maskinella och tekniska utvecklingen samtidigt som avståndet mellan arbetarklassens produktion och köpkraft ökas. Genom rationaliseringen har en mängd arbetskraft frigjorts, vilket resulterat i att arbetare avskedas eller att företagen utvidga sin produktion samtidigt som inskränkning av arbetarantalet gjorts. Vidare utvecklas genom maskintekniken barnarbetet i mycket stor utsträckning inom sådana områden, där det tidigare behövts kvalificerad arbetskraft. Det är sålunda en vanlig företeelse, att barn exempelvis i 15-årsåldern antagas som arbetare i olika företag för att sedan vid 19- à 20-årsåldern få lämna sina platser åt nya 15-åringar. Å andra sidan har en mängd ungdomar ingen möjlighet att ens för någon kortare tid erhålla arbete eller anställning. Arbetslösheten är alltså en naturlig företeelse i ett kapitalistiskt samhälle. Den permanenta arbetslöshetsarmén ökas år från år. Därom bära våra dagars kapitalistiska länder ett fruktansvärt vittnesbörd.

Någon tillförlitlig statistik över det verkliga antalet arbetslösa finnes för närvarande inte att tillgå. I motion nr 129 år 1928 anförde vi att en sannolikhetsberäkning givit vid handen att Europa lär ha cirka 20 miljoner arbetslösa, däri inberäknade de arbetslösas familjemedlemmar. I verkligheten torde denna siffra vara snarare för lågt än för högt tilltagen. Om arbetslöshetens omfattning i Sverige föreligga de mest skiftande uppgifter. Arbetslöshetskommissionens statistik upptager endast ett fåtal av de verkligt arbetslösa. Fackförbundens siffror, som alltid överstiga arbetslöshetskommissionens, omfatta även de endast en del av de arbetslösa, emedan stora grupper av de arbetslösa ej äro fackligt organiserade

och sålunda ej upptagits i fackföreningarnas statistik. Man torde kunna uppskatta arbetslöshetsarmén i Sverige till omkring 180,000 personer.

De åtgärder, som vidtagits från den svenska statsmaktens sida med anledning av arbetslösheten inom landet, visa på den mest hänsynslösa brutalitet mot de arbetslösa. Arbetslöshetskommissionen och dess underorgan ha alltid uppträtt som redskap åt arbetsköparna. De flesta arbetslösa ha utestängts från all hjälpverksamhet och de, som erhållit arbete på nödhjälpsförläggningarna, ha erhållit så usla löner, att de i många fall ej kunnat förtjäna till sitt uppehälle mycket mindre lämna underhåll till sina familjer, som i mycket stor utsträckning ha tvingats att anlita den allmänna fattigvården. Därtill kommer att arbeten som skulle tillhöra den allmänna arbetsmarknaden indragas under arbetslöshetskommissionen med dess svältlönepolitik, såsom fallet varit vid ett flertal fall exempelvis byggandet av järnvägen Ulricehamn—Jönköping m. fl. företag.

En verklig lösning av arbetslöshetsproblemet är givetvis icke möjlig inom det kapitalistiska samhällets ram. Därtill fordras upphävandet av privatäganderätten till produktionsmedlen och överlämnandet av dessa i det arbetande folkets händer — det kapitalistiska produktionsystemets ersättande med det socialistiska.

Vi äro sålunda medvetna om, att alla åtgärder vidtagna inom det nuvarande samhällets ram endast bli palliativ. Det blir mer eller mindre en strid mot verkningarna av djupare liggande orsaker. Den tilltagande *arbetslösheten ställer emellertid för dagen kravet på en effektiv arbetslöshetsförsäkring* i förgrunden. Detta så mycket kraftigare för Sverige som är ett av de länder, vilka ej gjort något för att på denna väg underlätta de arbetslösas nödläge.

Vid första internationella arbetskonferensen i Washington år 1919 antogs ett uttalande, i vilket de olika staterna uppmanades att »anordna ett system av effektiv arbetslöshetsförsäkring, antingen i form av statligt ordnad försäkring eller genom tilldelande av statsunderstöd åt sammanslutningar, vilkas stadgar föreskriva utbetalande av understöd åt arbetslösa medlemmar». Denna uppmaning har, som man finner, följts mycket olika.

Under det Sverige vid något tillfälle endast räknat de arbetslösa eller företagit någon utredning, vars arbete dock hittills ej lämnat något resultat för de arbetslösa, så ha vissa länder gjort om än små, så dock några ansatser till lösandet av arbetslöshetsfrågan. Härom lämnar det av socialförsäkringskommittén år 1922 och arbetslöshetssakkunniga år 1928 avlämnade utlåtandet bl. a. vissa uppgifter.

I Sverige finnes emellertid ingen form för statlig arbetslöshetsförsäkring. Här har man sedan närmare 15 år stannat i utredningar och under tiden jagat de arbetslösa med hjälp av lösdrivarlagen och brutala arbetslöshetsdirektiv.

De förslag till arbetslöshetsförsäkring, som hittills framlagts från s. k. sakkunniga, ha gått ut på att utestänga de flesta arbetslösa, däribland

hela den ungdomsskara, som under nuvarande förhållanden ej har möjlighet att komma in i produktivt arbete av mera stadigvarande art, från all arbetslöshetsförsäkring.

Vår uppfattning är, att en statlig arbetslöshetsförsäkring måste omfatta alla arbetare samt innebära möjlighet till försörjning av samtliga arbetslösa. Denna vår uppfattning delas också av landets arbetare, som i uttalanden på en mängd konferenser och möten ha givit sin anslutning till dessa synpunkter.

I den vid 1928 års riksdag väckta motionen, nr 219 i andra kammaren, föreslog kommunistiska gruppen, att riksdagen måtte besluta att i princip uttala sig för en arbetslöshetsförsäkring enligt i nämnda motion angivna grunder samt hemställa till regeringen om förslag i enlighet därmed.

Utskottet avstyrkte motionen under bl. a. följande motivering: »Med hänsyn till sålunda pågående utredning, vars resultat torde komma att framläggas inom den allra närmaste framtiden, har utskottet ansett, att något särskilt uttalande i frågan från riksdagens sida ej kan för närvarande anses vara påkallat».

Den av utskottet återopade utredningen framlades sedan före riksdagens slut. Men dels ledde detta ej till någon regeringens åtgärd, dels var förslaget av den art, att de flesta arbetslösa skulle komma att utestängas från arbetslöshetsförsäkringen.

Då de förslag, som från s. k. sakkunnigt håll hittills framlagts, innehålla oriktiga principer och frågan kräver sin snara lösning, föreslå vi såsom grund för arbetslöshetsförsäkringen följande riktlinjer:

1. Arbetslöshetsförsäkringen skall vara obligatorisk och omfatta alla arbetsföra män och kvinnor i ålder 16—67 år.

2. Med avseende på levnadskostnadernas höjd indelas samtliga orter i riket i fem ortsgrupper, av vilka ortsgrupp I omfattar billigaste och ortsgrupp V orter med de dyraste levnadskostnaderna.

3. Arbetslöshetsunderstöd utgår så länge arbetslösheten varar enligt följande belopp för veckans sex dagar, måndag—lördag, oavsett om helgdag inträffar.

Ortsgrupp I: 2 kronor 35 öre; ortsgrupp II: 2 kronor 70 öre; ortsgrupp III: 3 kronor 5 öre; ortsgrupp IV: 3 kronor 40 öre samt ortsgrupp V: 3 kronor 75 öre.

Arbetslös, som har försörjningsplikt mot familjemedlemmar, erhåller familjetillägg, vilket utgår lika för hustru (som hustru räknas även sammanboende av mannen försörjd kvinna) och varje barn under 16 år. Familjetilläggen utgå per dag enligt följande belopp:

Ortsgrupp I: 50 öre; ortsgrupp II: 60 öre; ortsgrupp III: 70 öre; ortsgrupp IV: 80 öre samt ortsgrupp V: 90 öre.

4. Staten och arbetsköparna erlägga vardera hälften av de avgifter, som äro nödvändiga för genomförande av denna försäkring.

På grund av vad här ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta att i princip uttala sig för en arbetslöshetsförsäkring enligt ovan angivna grunder samt i skrivelse till regeringen hemställa om lagförslag enligt dessa grunder senast vid 1930 års riksdag.

Stockholm den 18 januari 1929.

Aug. Spångberg.

Verner Karlsson.

Oscar Ölman.

Viktor Herou.

Nils Flyg.

J. P. Dahlén.

Edoff Andersson.
